

ROZDZIAŁ III

AGROTURYSTYKA W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Agroturystyka w Polsce rozwija się już prawie 30 lat. Pojawiła się w dobie zmian polityczno-gospodarczych kraju, po 1989 roku. Dokładniej jej początki wiążą się z powołaniem w 1991 roku Suwalskiej Izby Rolniczo-Turystycznej, która m.in. zainaugurowała ogólnokrajowe sympozja agroturystyczne, będące do dzisiaj miejscem wymiany poglądów akademików i praktyków agroturystyki. Warto nadmienić, że XVII Ogólnopolskie Sympozjum Agroturystyczne w 2017 roku odbyło się w województwie łódzkim w Smardzewicach nad Zalewem Sulejowskim (12–14 września). Współorganizatorem spotkania, poza Centrum Doradztwa Rolniczego w Krakowie, był m.in. Instytut Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego. Głównym tematem obrad były „Sieci współpracy w turystyce wiejskiej – stan obecny i nowe wyzwania”. Sesje warsztatowe dotyczyły zagadnień:

- 1) Instytucjonalne sieci powiązań. Modele współpracy;
- 2) Rola ośrodków doradztwa rolniczego w pracy na rzecz wspólnego i indywidualnego sukcesu w turystyce wiejskiej;
- 3) Stowarzyszenia agroturystyczne jako stabilna sieć współpracy jednostkowej i systemowej;
- 4) Sieciowe produkty turystyki wiejskiej. Komunikacja, konkurencyjność i innowacja.

Podczas sympozjum, w którym uczestniczyło 120 osób, odbyły się trzy wizyty studyjne zorganizowane przez Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego (ŁODR) z siedzibą w Bratoszowicach. Trasy poświęcone były następującej problematyce:

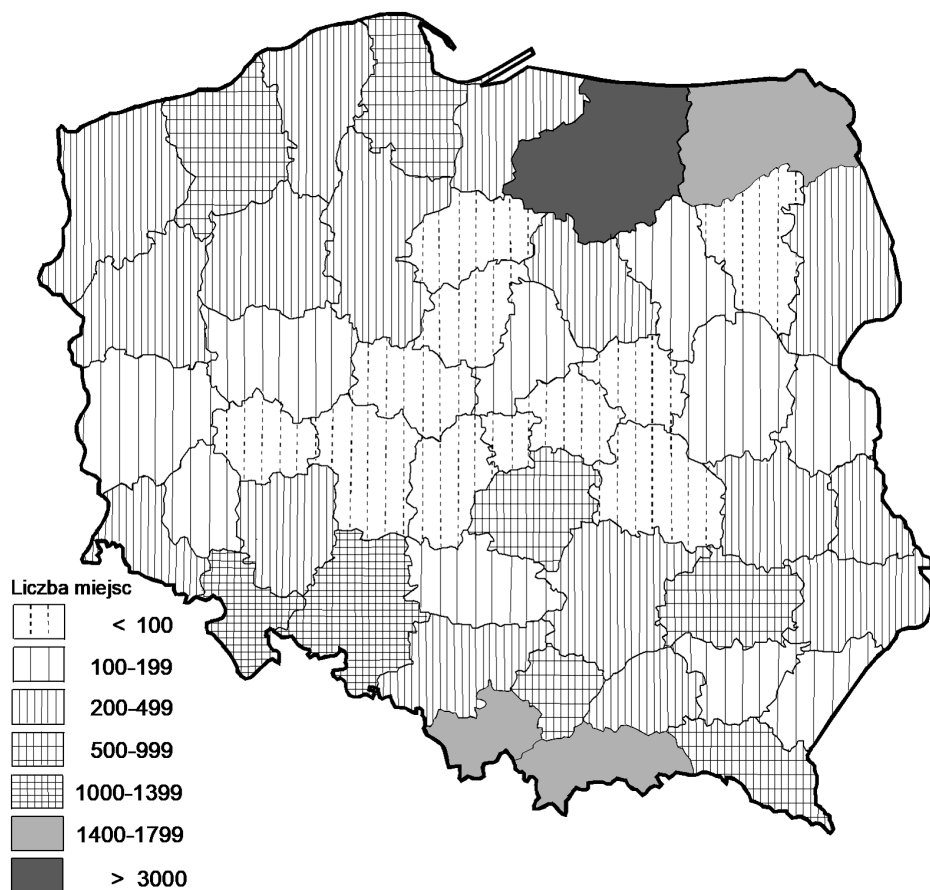
- 1) Dziedzictwo kulturowe jako źródło innowacyjności na obszarach wiejskich (gminy nadpiliczne);
- 2) Innowacyjność w rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich (powiaty tomaszowski, brzeziński i rawski);
- 3) Współpraca instytucjonalna w rozwoju turystyki wiejskiej (powiaty tomaszowski i opoczyński).

Rezultatem sympozjum jest publikacja poświęcona problematyce sieci jako formy współpracy w turystyce wiejskiej, przedstawiająca zagadnienie ich organizowania i działania, pokazująca analizę stanu obecnego w Polsce i innych krajach, a także określająca nowe wyzwania w tym zakresie (Wojciechowska 2017).

3.1. Struktura wielkościowa agroturystyki w województwie łódzkim

Pierwsze kompleksowe opracowanie dotyczące rezultatów rozwoju agroturystyki w kraju zostało opublikowane w 1997 roku w Raporcie o stanie wiejskiej bazy noclegowej w Polsce i sporządzone w ramach programu PHARE TOURIN II. Zaprezentowano w nim stan rozwoju agroturystyki według ówczesnego podziału kraju na 49 województw (rys. 12).

Raport wykazał, że w 1996 roku (inwentaryzacyjnym) było w Polsce 2486 obiektów agroturystycznych, w tym 1951 gospodarstw rolnych przyjmujących turystów. Miejsc noclegowych w tych obiektach było 21 522, w tym 15 653

Rysunek 12. Agroturystyczna baza noclegowa w Polsce w 1996 roku (liczba miejsc noclegowych w obiektach współpracujących z ośrodkami doradztwa rolniczego)

Źródło: Raport o stanie wiejskiej bazy noclegowej w Polsce... 1997.

w gospodarstwach rolnych. Największą liczbę miejsc noclegowych zarejestrowano w województwach: olsztyńskim (3030), bielsko-bialskim (1757), suwałskim (1699), nowosądeckim (1449) i wałbrzyskim (1197). Najmniej było ich w województwach centralnej Polski, jak: łódzkie, skierniewickie, warszawskie, radomskie, sieradzkie, konińskie i kaliskie (pojedyncze obiekty) (rys. 12).

Podobny obraz co do stanu ilościowego agroturystyki w województwie łódzkim został przedstawiony w pierwszych katalogach agroturystycznych wydanych przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne” (PFTW GG) pod koniec lat 90. ubiegłego stulecia i na początku XXI wieku. W świetle tych katalogów w latach 1999–2001 w województwie działała jedna organizacja agroturystyczna pod nazwą Stowarzyszenie Agroturystyczne Ziemi Sieradzkiej, należące do wspomnianej ogólnopolskiej federacji i skupiające wówczas 20 gospodarstw, z których tylko jedno poddane było kategoryzacji firmowanej przez PFTW GG (Wojciechowska 2002: 71–72). Kolejne katalogi agroturystyczne informowały już tylko o pojedynczych gospodarstwach działających w województwie łódzkim. Były one zrzeszone indywidualnie w ogólnopolskiej federacji, przy braku przynależności do niej stowarzyszeń agroturystycznych z województwa, w tym także wspomnianego wcześniej.

Inny stan rozwoju ilościowego agroturystyki w województwie łódzkim w pierwszej dekadzie obecnego stulecia można zaobserwować na podstawie danych z ośrodków (i zespołów) doradztwa rolniczego. Według tych instytucji działało wówczas w regionie łódzkim niemal 250 gospodarstw agroturystycznych (Wojciechowska 2002: 73). Jednak w 2014 roku ŁODR z siedzibą w Bratoszowicach informował o liczbie 114 gospodarstw¹. W tymże roku natomiast Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego przedstawił na stronie internetowej listę 218 obiektów agroturystycznych². Rysunek 13. prezentuje miejscowości województwa łódzkiego, gdzie w 2018 roku można było znaleźć oferty gospodarstw agroturystycznych zamieszczone na stronach internetowych. Przeprowadzona inwentaryzacja wykazała, że takich gospodarstw było prawie 290.

Jeszcze inne dane przedstawia GUS, który ewidencję gospodarstw agroturystycznych rozpoczął w 1998 roku i prowadził do 2002 roku, a następnie wznowił w 2010 roku. Według tego źródła w województwie łódzkim jest blisko 30 gospodarstw agroturystycznych (rys. 14).

Województwo łódzkie jest przykładem ciągle nierozwiązanego w skali kraju problemu pozyskiwania dokładnych, jednolitych i aktualnych danych o bazie agroturystycznej. Na niedoskonałości statystyki dotyczącej agroturystyki

¹ www.lodr-bratoszewice.pl/baza-agroturystyczna (dostęp: 12.12.2014).

² www.ziemialodzka.pl/?kat=baza_noclegowa&sub=3&sort=n (dostęp: 12.12.2014).

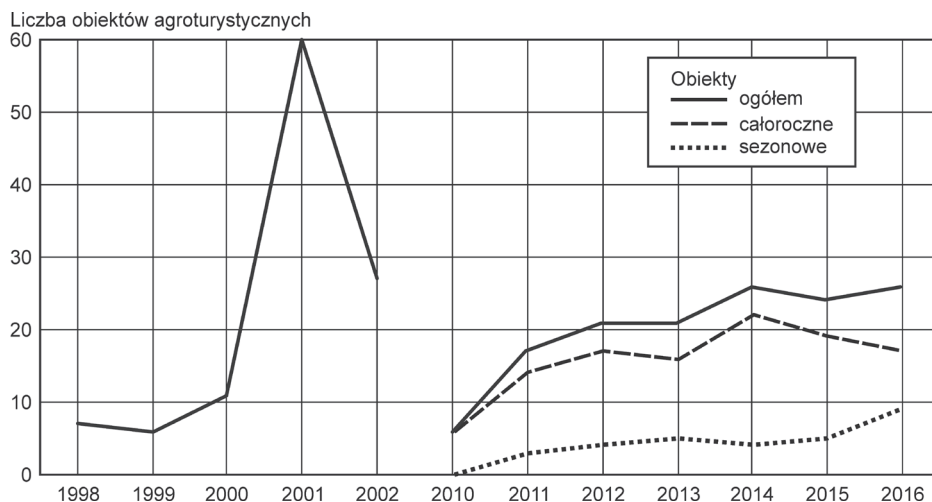
wielokrotnie zwracano uwagę w literaturze przedmiotu. Wielu autorów podkreśla, że informacje statystyczne są nieciągłe i zbyt zróżnicowane, niejednolite, a to utrudnia przeprowadzenie rzetelnej analizy tego zjawiska (m.in. Drzewiecki 2001: 8; Przebórska-Skobiej 2015: 10; Wojciechowska 2009: 62).

Należy dodać, że w ogólnej tendencji wzrostowej polskiej agroturystyki obserwowano do końca pierwszej dekady naszego wieku dużą zmienność składowych (tj. gospodarstw agroturystycznych, miejsc noclegowych czy stowarzyszeń agroturystycznych). Wiele z nich zniknęło, ale powstawało też dużo nowych, co pozwoliło ukuć określenie „efemeryczności” dla składowych polskiej agroturystyki (Wojciechowska 2009: 66). Cecha ta jest również charakterystyczna dla agroturystyki w województwie łódzkim. Jej potwierdzeniem może być fakt

Rysunek 13. Miejscowości województwa łódzkiego z ofertą gospodarstw agroturystycznych reklamujących się w internecie w 2018 roku

Źródło: opracowanie własne za: przegląd stron internetowych (dostęp: 4.06.2018)

Rysunek 14. Liczba obiektów agroturystycznych w województwie łódzkim w latach 1998–2002 i 2010–2016

Źródło: <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 4.04.2018)

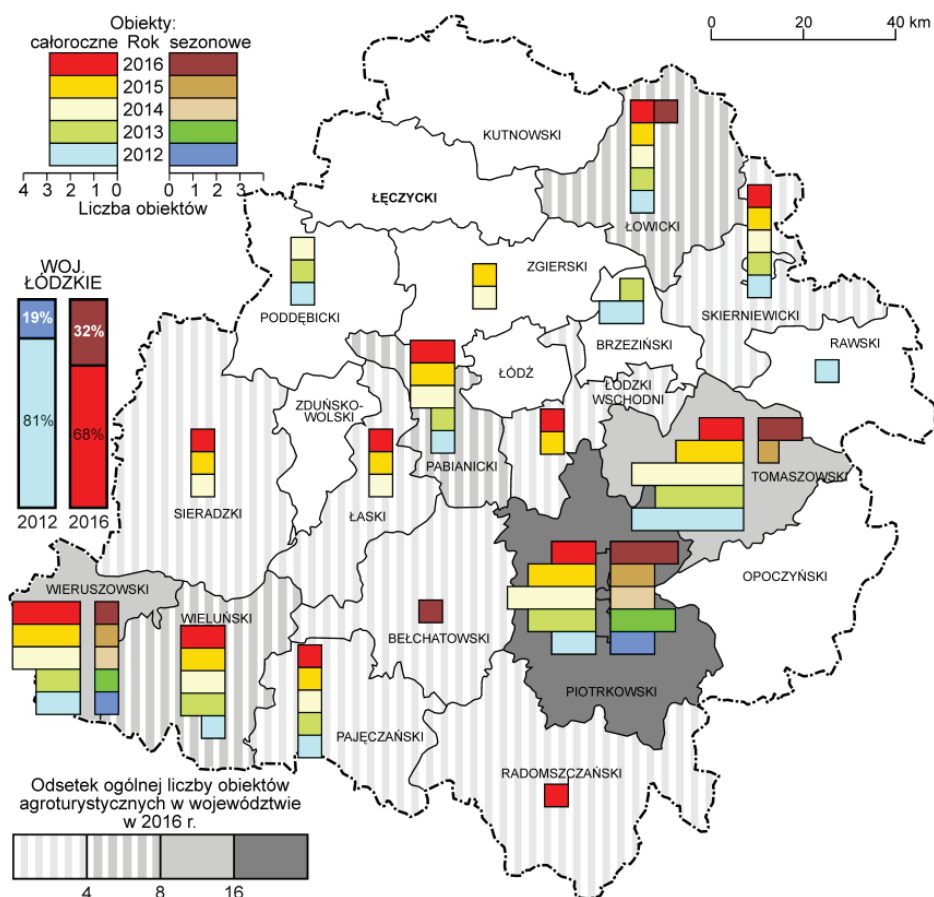
zmniejszającej się liczby stowarzyszeń agroturystycznych. W pierwszej dekadzie tego stulecia było ich osiem i działała wojewódzka federacja stowarzyszeń agroturystycznych. Obecnie istnieje sześć stowarzyszeń agroturystycznych, a dwa zawiesiły działalność. Dwa z nich działają od 1999 roku, a pozostałe od połowy pierwszej dekady tego wieku. Łącznie zrzeszają 95 osób³. Są to stowarzyszenia małe, liczące przeciętnie po 15 członków. W zachodniej części województwa działają trzy takie organizacje, we wschodniej – dwie, a w północnej – jedna (w bezpośrednim sąsiedztwie metropolii). Żadne stowarzyszenie nie jest członkiem PFTW GG. Agroturystyka jest także w kręgu zainteresowania lokalnych grup działania, których w województwie jest 20 i pokrywają one swoją aktywnością prawie cały region. W ich skład wchodzi zazwyczaj po kilkoro właścicieli obiektów agroturystycznych.

Warto podkreślić, że liczba miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych zarówno w latach 90. zeszłego wieku, jak i obecnym stanowi jednak niewielką część ogółu turystycznych miejsc noclegowych w kraju. Najczęściej szacowano ją na 4–6%. Poza tym uznaje się, że gospodarstwa agroturystyczne stanowią 0,3% ogółu polskich gospodarstw rolnych. Baza agroturystyczna zajmuje więc swoistą niszę turystyki, w przestrzeni pojedynczych wsi jest jednak wyraźnie zauważalna zarówno przez jej mieszkańców, jak i przyjezdnych. Sprzyja ona zmianie postrzegania wsi, coraz częściej widzianej przez pryzmat agroturystyki, co wpływa na ograniczenie jej percepcji przez zacofanie czy biedę.

³ <http://www.lodzkie.pl/turystyka> (dostęp: 12.12.2014).

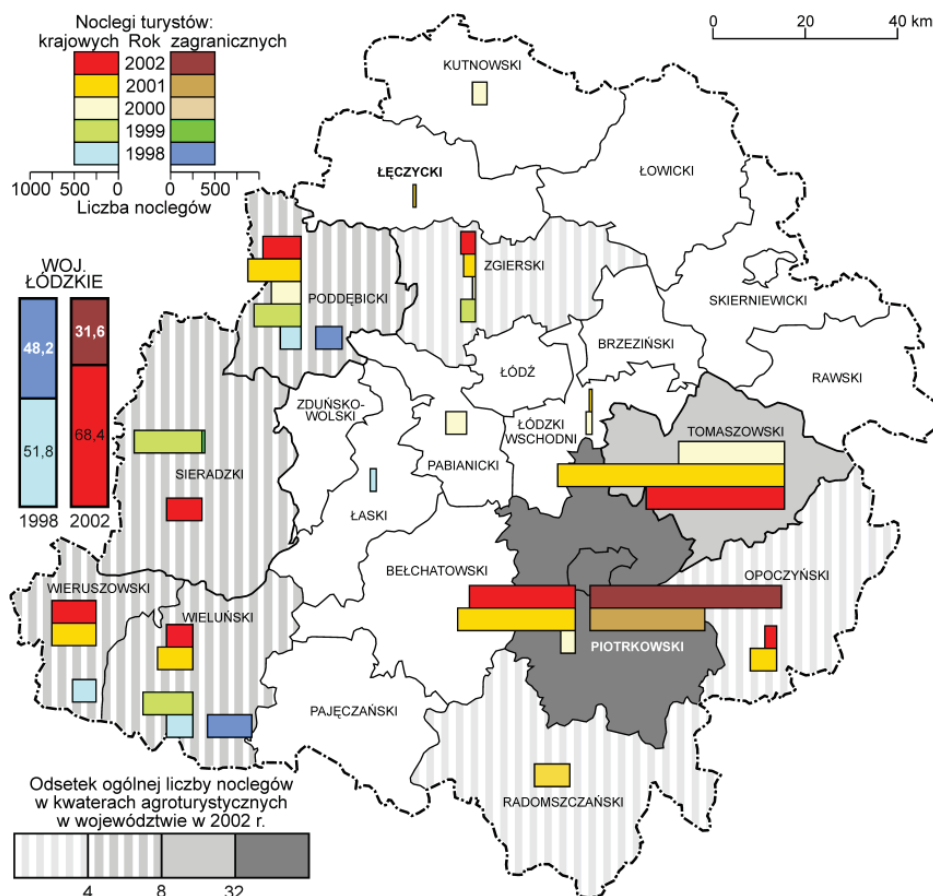
Województwo łódzkie w porównaniu z innymi regionami kraju plasowało się zazwyczaj na odległych pozycjach pod względem liczby gospodarstw agroturystycznych, przeważnie poniżej 13. (na 16 możliwych). Regiony przodujące w agroturystyce zazwyczaj miały i mają 5–9 razy więcej takich obiektów niż łódzkie. Przykładowo w 2007 roku w województwach małopolskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim znajdowało się mniej więcej 40% wszystkich gospodarstw agroturystycznych w Polsce, a najmniej było w opolskim, lubuskim i łódzkim (*Turystyka wiejska ...* 2012: 27).

Na rysunkach 15. i 16. przedstawiono za danymi GUS-owskimi rozmieszczenie obiektów agroturystycznych (całorocznych i sezonowych) i udzielonych

Rysunek 15. Obiekty agroturystyczne w powiatach województwa łódzkiego w latach 2012–2016

Źródło: <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 4.04.2018)

Rysunek 16. Noclegi w obiektach agroturystycznych województwa łódzkiego w latach 1998–2002

Źródło: <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 4.04.2018)

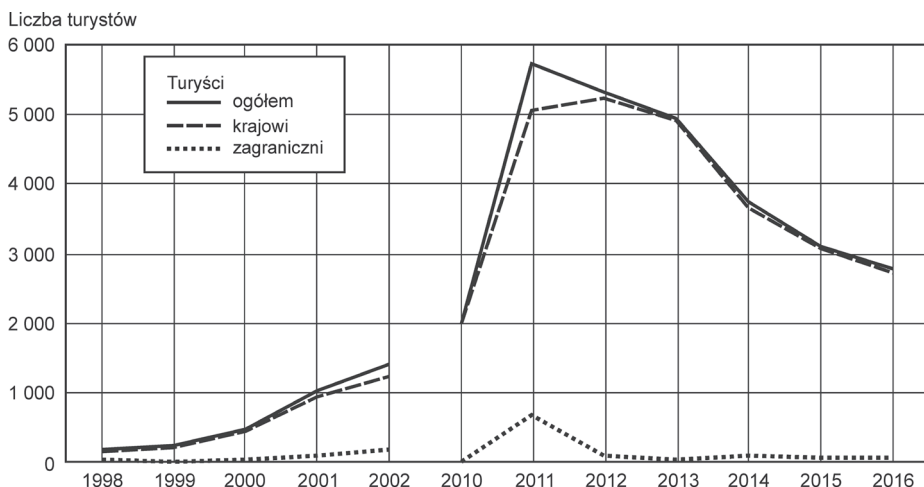
noclegów (turystom krajowym i zagranicznym) w powiatach województwa łódzkiego. Uwagę zwracają powiaty: piotrkowski, tomaszowski, wieruszowski i wieluński.

Rozmieszczenie obiektów agroturystycznych w regionie łódzkim wykazuje dużą zależność z występowaniem walorów przyrodniczych takich jak woda, las czy park krajobrazowy (rys. 18). Walory te koncentrują się wzdłuż dwóch największych rzek regionu, czyli Pilicy na wschodzie i Warty na zachodzie. Gospodarstwa agroturystyczne mają wyraźnie większy udział na obszarach nadpilicznych, gdzie znajdują się trzy parki krajobrazowe.

Rysunek 17. przedstawia rozwój ruchu krajowego i zagranicznego w obiektach agroturystycznych województwa łódzkiego w latach 1998–2016 według

statystyk GUS-owskich. W świetle tych danych charakterystyczne jest, że od 2011 roku obserwuje się spadek liczby osób korzystających z obiektów agroturystycznych, przy czym sama ich liczba wykazuje tendencję wzrostową, co prezentuje rysunek 14.

W wypadku mieszkańców Łodzi ocenia się, że stopień ich zainteresowania agroturystyką był i jest umiarkowany. Według Leszka Strzembickiego (Strzembicki 2005: 20) na początku obecnego stulecia zaledwie 2,5% turystów uczestniczących w ruchu agroturystycznym pochodziło z Łodzi, natomiast z Warszawy – 25,4%, miast Górnego Śląska – 11,8%, Krakowa – 8% i Wrocławia – 3,9%. Według raportu poświęconego zagadnieniom agroturystyki (*Turystyka wiejska... 2012: 98*) wskaźniki dla Łodzi w drugiej dekadzie naszego stulecia również nie są korzystniejsze. Stwierdzono, że goście z tego miasta przyjmowani często w gospodarstwach agroturystycznych stanowili 26,7%, a rzadko – 41,8%. Dla Warszawy wskaźniki te wyniosły odpowiednio: 52,9% i 26,8%, a dla Krakowa: 41% i 36,2%.

Rysunek 17. Ruch krajowy i zagraniczny w obiektach agroturystycznych województwa łódzkiego w latach 1998–2002 i 2010–2016

Źródło: <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 4.04.2018)

Przyczyn umiarkowanego zainteresowania mieszkańców Łodzi agroturystyką jest wiele. Do najważniejszych można zaliczyć:

- 1) tradycje wypoczynku na działkach rekreacyjnych (własnych, rodziny, znajomych);
- 2) tradycje wyjazdów wakacyjnych (koniecznie) nad morze lub w góry;
- 3) korzenie wiejskie i przeświadczenie, że na wsi nie ma nic ciekawego (Wojciechowska 2009: 90).

Podsumowując zagadnienie ilościowego rozwoju agroturystyki w województwie łódzkim, trzeba podkreślić, że jego analiza jest utrudniona z uwagi na ograniczone dane statystyczne. Wynika z nich, że rozwój ten w regionie jest umiarkowany. Teoretycznie województwo łódzkie stanowi dobre zaplecze dla agroturystyki, głównie z dwóch powodów:

- obecności dużej, blisko milionowej, aglomeracji mogącej generować popyt;
- dominacji rodzinnych gospodarstw rolnych, wielokierunkowych, średnio- i niskowydajnych, stanowiących wraz z zapleczem przyrodniczym czynnik kształtujący podaż.

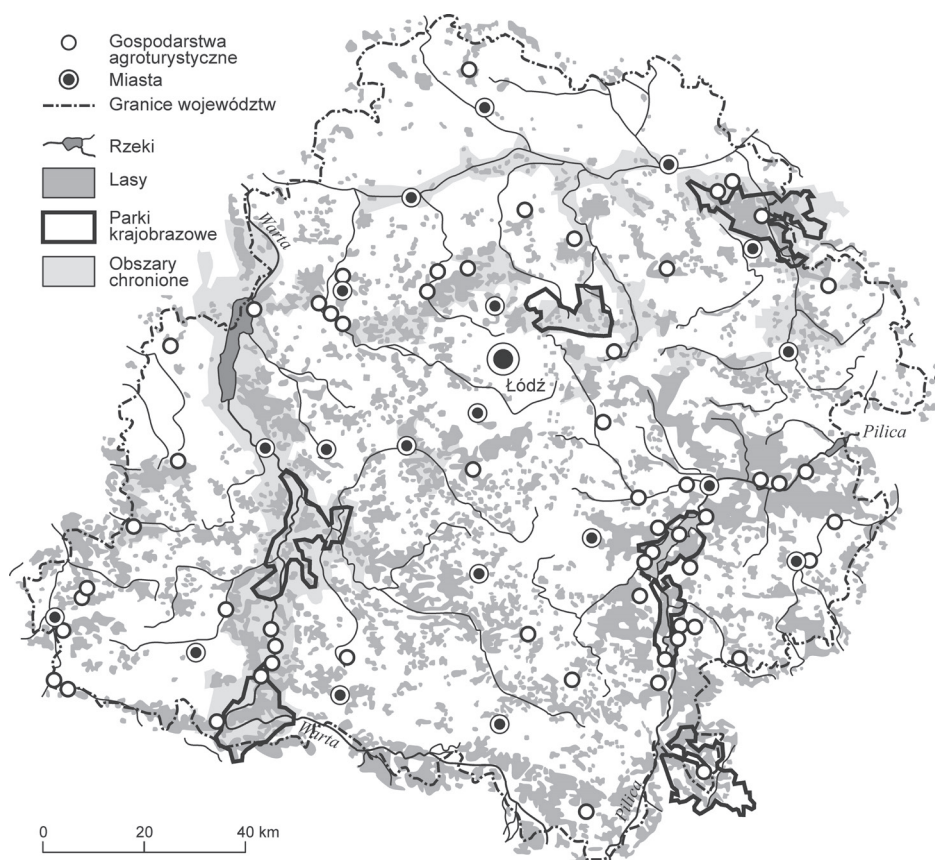
3.2. Struktura jakościowa agroturystyki w perspektywie regionalnego konkursu „Złota Grusza”

Wiedza empiryczna uzyskana na podstawie zróżnicowanych metodycznie badań może znacznie wzbogacić zagadnienie agroturystyki w aspekcie jej struktury jakościowej. W tym celu zdecydowano się wykorzystać materiał zebrany w ramach badań podstawowych⁴, pokazujący gospodarstwa agroturystyczne województwa łódzkiego w kontekście organizowanego od 2009 roku regionalnego konkursu „Złota Grusza”. Metodyka badań obejmowała sposoby pośrednie i bezpośrednie. Ważnym narzędziem badawczym była karta inwentaryzacyjna gospodarstwa agroturystycznego i kwestionariusze ankiet przeprowadzonych z 31 uczestnikami czterech edycji konkursu (w latach 2009–2012), co stanowiło 54% ogółu jego uczestników. Sondaże przeprowadzono drogą telefoniczną (21) i metodą wizyt bezpośrednich (dziesięć). Korzystano także z materiałów źródłowych udostępnionych przez instytucję organizującą konkurs (urząd marszałkowski), obejmujących wywiady niestandardyzowane. Jako materiał źródłowy wykorzystano ponadto katalogi poświęcone uczestnikom i gospodarstwom agroturystycznym biorącym udział we wspomnianych edycjach. Materiał częściowo uzupełniono w latach 2014 i 2018.

Konkurs „Złota Grusza” po raz pierwszy zorganizowano w województwie łódzkim w 2009 roku (rys. 18), a do 2017 roku odbyło się jego osiem edycji. Pomysłodawcami i organizatorami byli pracownicy Departamentu Funduszy Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa

⁴ Analiz dokonała Karolina Reczyńska w ramach pracy magisterskiej *Konkurs Złota Grusza czynnikiem rozwoju gospodarstw agroturystycznych w województwie łódzkim*, realizowanej w Instytucie Geografii Miast i Turyzmu UŁ w latach 2012–2013 pod kierunkiem Jolanty Wojciechowskiej. Dane tu wykorzystane pochodzą z tej pracy i badań własnych.

Łódzkiego. Tam narodziła się jego idea, nazwa i odbywała całość prac związanych z coroczną organizacją oraz przeprowadzaniem poszczególnych edycji. Podjęta inicjatywa z powodzeniem wpisała się w Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 i była finansowana z funduszy unijnych. Celem organizatorów konkursu było wyłonienie w danym roku najlepszego gospodarstwa agroturystycznego w województwie łódzkim, a także promocja gospodarstw agroturystycznych i agroturystyki oraz turystyki wiejskiej, ponadto propagowanie nowych form wypoczynku i kreowanie korzystnego wizerunku wsi w województwie łódzkim. Do 2014 roku po zakończeniu każdej edycji konkursu wydawano katalog zawierający ofertę wszystkich uczestniczących gospodarstw. Katalogi te były rozdawane m.in. na targach turystycznych (także

Rysunek 18. Rozmieszczenie gospodarstw agroturystycznych uczestniczących w zorganizowanym w województwie łódzkim konkursie „Złota Grusza” (2009–2012) na tle walorów przyrodniczych

Źródło: opracowanie własne

odbywających się w Łodzi). Od początku zamysłem organizatorów konkursu było opracowanie i wytyczenie trasy „Szlak Złotej Gruszy Województwa Łódzkiego” opatrzonej logotypem statuetki „Złota Grusza”. Szlak opracowano koncepcyjnie, ale jednak nie został wytyczony w terenie. W zamysle organizatorów konkursu miał on być marką wysokiej jakości gospodarstw agroturystycznych w województwie.

W ośmiu edycjach konkursu (do 2017 roku) przyznano 52 nagrody (w tym również wyróżnienia) zarówno osobom indywidualnym, jaki i małżeństwom⁵. W latach 2009–2014 w sześciu edycjach konkursu ogółem wzięło udział 146 osób. Do jednej edycji przeciętnie zgłaszały się 24 osoby. Ponad połowa uczestników przystępowała do konkursu raz, pozostali dwa lub trzy razy. W wymienionych edycjach nagrodzonych zostało 33 właścicieli gospodarstw agroturystycznych. Pierwsze miejsce przypadło czterokrotnie mężczyznom i pięciokrotnie małżeństwom. Wśród laureatów znalazło się 13 kobiet i dziewięciu mężczyzn. Kobiety plasowały się głównie na drugim i trzecim miejscu (tab. 22). Laureaci zajmowali się agroturystyką mniej więcej od dziesięciu lat. Większość uruchomiła działalność w połowie pierwszej dekady tego wieku, ale wśród nich było kilka osób świadczących usługi agroturystyczne już od 2. połowy lat 90. ubiegłego stulecia lub też od 2009 roku. Ich багаż doświadczeń był więc zróżnicowany, a czas nie stanowił wyznacznika dla uzyskania nagrody.

Tabela 22. Laureaci konkursu „Złota Grusza” w latach 2009–2014

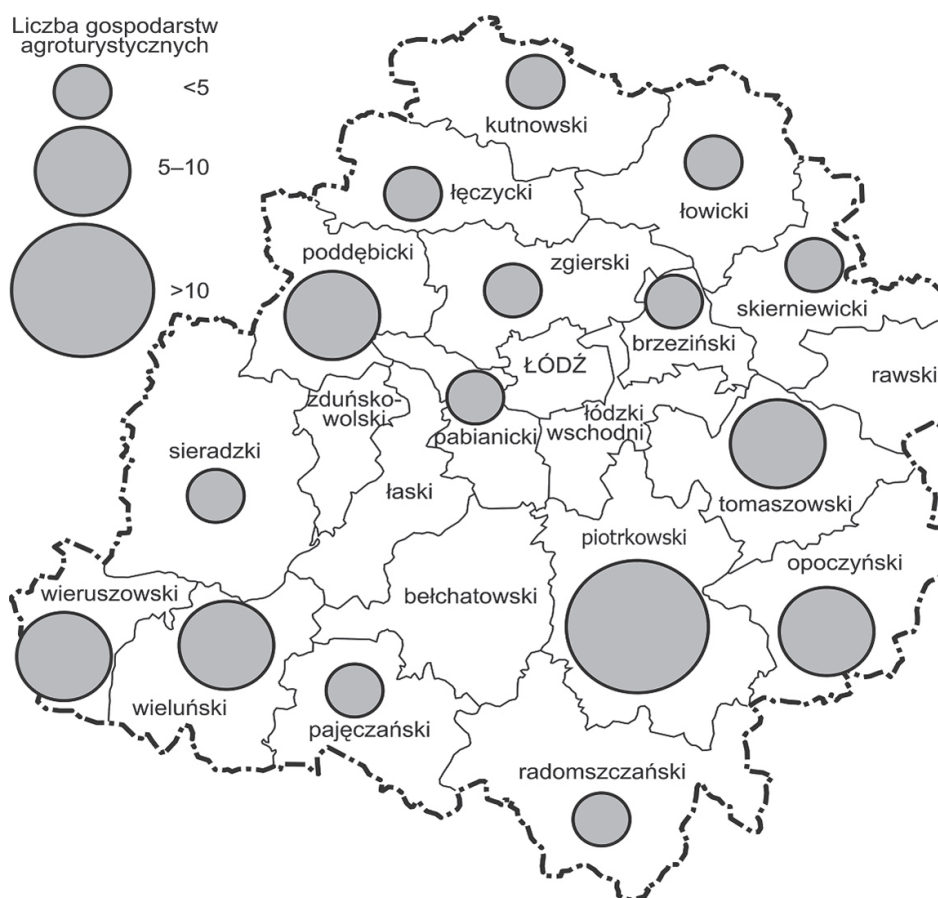
Laureaci	Liczba laureatów			Ogółem
	I miejsce	II miejsce	III miejsce	
kobiety	2	5	6	13
mężczyźni	4	3	2	9
małżeństwa	5	3	3	11
Ogółem	11	11	11	33

Źródło: opracowanie własne za: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego.

W badaniach ankietowych dotyczących czterech pierwszych edycji konkursu (lata 2009–2012) wzięły udział 22 kobiety i dziewięciu mężczyzn. Wśród ankietowanych najwięcej było respondentów w wieku 51–60 lat (15 osób)

⁵ www.lodr-bratoszewice.pl/baza-agroturystyczna (dostęp: 3.03.2018).

i powyżej 60 lat (pięć), w większości były to kobiety (17). Osób liczących więcej niż 41 lat było 24, natomiast poniżej 30 lat zaledwie dwie. Uczestnicy konkursu pochodzili z miejscowości położonych przede wszystkim w dolinie Pilicy i zachodnich oraz północnych częściach województwa (rys. 19). Ich gospodarstwa agroturystyczne zostały zlokalizowane w rejonach atrakcyjnych turystycznie (wzdłuż dolin rzecznych i na obszarach leśnych). Średnia powierzchnia tych gospodarstw rolnych wyniosła 11,77 ha, ale mediana, czyli wartość środkowa – 7 ha. Rozbieżność wskaźników wynika z dużego zróżnicowania powierzchni badanych gospodarstw; największe miało 68 ha, a najmniejsze 1,3 ha.

Rysunek 19. Zróżnicowanie powiatów województwa łódzkiego według liczby gospodarstw agroturystycznych uczestniczących w czterech edycjach konkursu „Złota Grusza” (2009–2012)

Źródło: Wojciechowska, Reczyńska 2014

W ankietowanej grupie średnia liczba osób przypadająca na gospodarstwo domowe wyniosła 3,4. Ich rodziny były przeważnie dwu-, cztero- i trzyosobowe, co potwierdziło 25 respondentów. Model rodziny pięcio- i siedmioosobowej wskazało pięciu ankietowanych. Wśród nich była też jedna osoba samodzielnie prowadząca gospodarstwo agroturystyczne. Ankietowani legitymowali się przeważnie wykształceniem średnim (15 osób) lub wyższym (12). Wykształcenie rolnicze miało siedem osób. Większość respondentów (20 osób) przyznała, że potrafi posługiwać się językiem obcym, na pierwszym miejscu deklarując znajomość angielskiego, a następnie rosyjskiego i niemieckiego⁶. Przynależność do stowarzyszeń bądź organizacji wspierających agroturystykę w województwie łódzkim potwierdziło 23 respondentów.

W wywiadach pytano ankietowanych o powody zajmowania się agroturystyką. Duża część z nich (13 osób) stwierdziła, że prowadzi działalność ze względów ekonomicznych, czyli z chęci zarobku. Dla dziesięciu respondentów ważne były możliwości wykorzystania w biznesie miejscowych walorów przyrodniczych. Niektóre z osób (pięcioro) wskazały, że zajęły się agroturystyką w wyniku namowy rodziny lub znajomych i w celu utrzymywania kontaktów z ludźmi (czworo).

W różny sposób respondenci dowiadywali się o konkursie i możliwościach wzięcia w nim udziału. Ponad połowa dostała informację bezpośrednio od organizatora (urzędu marszałkowskiego). Sześcioro respondentów zostało zawiadomionych przez wojewódzki ośrodek doradztwa rolniczego. Do niewielu osób informacja ta dotarła ze stowarzyszenia agroturystycznego (trojga), internetu (trojga) i telewizji (jednej). W wywiadach pytano o powody udziału w konkursie. Prawie połowa osób odpowiedziała, że dostrzegła w nim możliwość wypromowania własnego gospodarstwa agroturystycznego. Spora część ankietowanych (ośmioro) stwierdziła, że dla nich motywem była możliwość skonfrontowania swoich pomysłów z innymi. Pewna część respondentów (pięcioro) przyznała, że uległa namowom członków rodziny lub znajomych. Dwie osoby wskazały, że dla nich decyzja ta była „motywacją do pracy związanej z gospodarstwem agroturystycznym”. Warto dodać, że uczestnikami konkursu były osoby w większości niezabiegające o udział, do których po prostu dotarła

⁶ Co chęci uczenia się i dobrej znajomości języków obcych, zwłaszcza angielskiego, wśród Polaków świadczy seria badań przeprowadzonych przez szwedzką firmę EF Education First. W wydanym przez nią raporcie dotyczącym English Proficiency Index podano, że Polska znalazła się na szóstym miejscu, po Danii, Holandii, Belgii, Szwecji, Finlandii i Norwegii, w grupie 63 krajów, których obywatele prezentują wysokie umiejętności językowe w posługiwaniu się angielskim. Zob. <http://www.ef.pl/epi/> (dostęp: 9.01.2015).

informacja, ale świadomie zdecydowały się na uczestnictwo. Jednak zasadniczym powodem udziału w tym wydarzeniu nie była dla nich chęć zdobycia nagrody, lecz korzyści drugoplanowe takie jak promocja własnego gospodarstwa agroturystycznego i konfrontacja z innymi uczestnikami, dzięki czemu mogli zyskać nowe pomysły na dalszą działalność.

Analiza zamieszczonych w katalogach (po każdej edycji konkursu w latach 2009–2012) ofert gospodarstw agroturystycznych pokazuje, że charakteryzują się one nieco innym wizerunkiem, niż pozostałe takie obiekty w województwie łódzkim czy kraju. Można przypuszczać, że ten ich indywidualny wizerunek jest w dużej mierze rezultatem uczestnictwa w konkursie „Złota Grusza”. Odznacza się on przede wszystkim tym, że działalność agroturystyczna prowadzona jest przez cały rok. Zaledwie sześć gospodarstw (z 57) działało tylko w sezonie letnim, od maja do września. Wielu autorów podkreśla w literaturze przedmiotu raczej odwrotną sytuację w większości regionów kraju (m.in. Bednarek-Szczepańska 2007: 185; Przezbórska 2007: 85–86; Wojciechowska 2009: 83).

Kolejną cechą analizowanych gospodarstw agroturystycznych jest to, że ponad 90% z nich ma pełną ofertę dla gości, czyli właściciele zapewniają zarówno nocleg, wyżywienie, jak też atrakcje w obrębie obiektu lub najbliższej okolicy (tab. 23). Wskaźnik ten w skali Polski jest znacznie mniejszy, nawet poniżej 30%.

Tabela 23. Oferty gospodarstw agroturystycznych uczestniczących w konkursie „Złota Grusza” w latach 2009–2012

Rodzaj oferty	Składowe oferty	Liczba gospodarstw	%
zasadnicza	tylko nocleg	0	0
podstawowa	nocleg + wyżywienie	0	0
pełna	nocleg + wyżywienie + atrakcje	52	91
niepełna	tylko atrakcje / tylko wyżywienie / wyżywienie + atrakcje lub nocleg + atrakcje	5	9
Razem		57	100

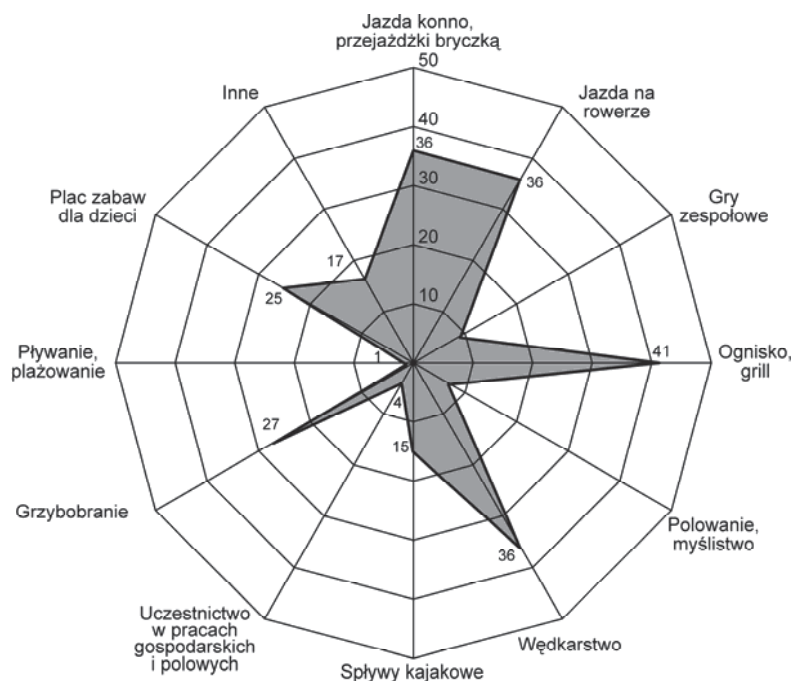
Źródło: Wojciechowska, Reczyńska 2014.

Struktura oferty noclegowej badanych obiektów również wykazuje swoje cechy. Najczęściej liczba pokoi oferowanych do wynajmu w gospodarstwach występuje w dwóch przedziałach: trzy–cztery pokoje (26 obiektów)

i pięć–sześć (25). Obiektów mających jeden–dwa pokoje było tylko trzy. Jeszcze mniej było oferujących siedem–osiem pokoi, zaledwie dwa. Liczba miejsc noclegowych jest uwarunkowana liczbą i wielkością pokoi. W gospodarstwach najczęściej przygotowywano dla gości sześć–dziesięć miejsc noclegowych (34%), 11–15 (34%) albo 16–20 (18%). Średnia liczba miejsc noclegowych w analizowanych obiektach wyniosła 14. Wskazuje to na kameralne warunki wypoczynku turystów, którymi zazwyczaj bywają pojedyncze lub co najwyżej dwie–trzy zaprzyjaźnione rodziny.

Należy podkreślić, że badane gospodarstwa agroturystyczne wykazywały się dobrym przystosowaniem do przyjmowania osób niepełnosprawnych. Całkowity dostęp dla takich osób pod względem technicznym zapewniało blisko 30% gospodarzy i drugie tyle – dostęp częściowy.

Rysunek 20. przedstawia rodzaje atrakcji oferowanych gościom w gospodarstwach agroturystycznych. Najczęściej były to miejsca przygotowane pod ognisko i grill – w 41 obiektach. Jazdę na rowerze oferowano w 36 gospodarstwach, podobnie możliwość wędkowania i jazdy konnej, ewentualnie przejażdżki bryczką. W dalszej kolejności właściciele proponowali grzybobranie

Rysunek 20. Rodzaje atrakcji oferowanych w gospodarstwach agroturystycznych uczestniczących w konkursie „Złota Grusza” (2009–2012)

Źródło: Wojciechowska, Reczyńska 2014

(27 gospodarstw), spływy kajakowe (15), gry zespołowe (dziewięć), polowanie lub myślistwo (sześć) oraz uczestnictwo w pracach gospodarskich i polowych (cztery). Place zabaw dla dzieci miało 25 gospodarstw. Ogólnie atrakcje te należy uznać za standardowe, ale na podkreślenie zasługuje fakt większego ich kumulowania w jednym obiekcie, przeciętnie po pięć, co stanowi kolejną cechę badanych gospodarstw.

W 2012 roku gospodarstwo agroturystyczne oferujące dziesięć różnych atrakcji zdobyło pierwsze miejsce w konkursie „Złota Grusza”. Drugie zajęło gospodarstwo mające dziewięć, a trzecie przypadło oferującemu osiem atrakcji. Można więc przypuszczać, że ich liczba miała duży wpływ na wyniki konkursu.

Podczas badań ankietowych respondentom zadano pytania dotyczące zmian dokonanych w ich obiektach w związku z uczestnictwem w konkursie. Jedno z nich dotyczyło kwestii poszerzenia oferty usług turystycznych. Większość respondentów (21 osób) odpowiedziała, że podjęła takie działania jako przykład wymieniając: organizację kuligów, przejażdżki bryczką, budowę placu zabaw, zakup dodatkowego sprzętu sportowo-rekreacyjnego, umożliwienie wędkowania. Prawie jedna trzecia gospodarzy nie wzbogaciła oferty o dodatkowe usługi lub atrakcje.

Kolejne pytanie dotyczyło inwestycji przeprowadzonych w gospodarstwie, będących wynikiem uczestnictwa w konkursie „Złota Grusza”. Większość ankietowanych (20 osób) stwierdziła, że podejmowała różne takiego rodzaju inwestycje na rzecz rozwoju działalności agroturystycznej i najczęściej inwestowała w rozbudowę obiektu, zarówno budynków, jak i najbliższego otoczenia, a także w wyposażenie rekreacyjno-wypoczynkowe. Celem tych działań była chęć podniesienia standardu gospodarstwa, a także zwiększenia liczby miejsc noclegowych. Zadano również pytanie, czy udział w konkursie przyczynił się do wzrostu liczby turystów w ich obiektach. Zdania były podzielone, prawie połowa respondentów (14 osób) stwierdziła, że nie odnotowała wzrostu, a druga część (14), że odnotowała. Pozostali (troje) odpowiedzieli, że „trudno powiedzieć”. Kolejne pytanie niejako weryfikowało poprzednie, dotyczyło bowiem sprawy powiększenia przychodów z turystyki jako wyniku uczestnictwa w konkursie. Większe dochody odnotowało 15 respondentów, a 12 nie stwierdziło takiej zmiany.

Podsumowując wyniki badań, warto podkreślić, że uczestnicy konkursu dokonali wielu zmian w swoich gospodarstwach i ofercie wypoczynkowej dla gości, co przyczyniło się do zbudowania własnych image'ów tych obiektów, cechujących się ponadprzeciętnymi wartościami ich składowych. Gospodarstwa uczestniczące w konkursie wyróżniają się w regionie własnym wizerunkiem, będącym rezultatem tegoż uczestnictwa. Przeważnie działają przez cały rok, oferują wyżywienie i liczne atrakcje, są także przystosowane dla turystów

niepełnosprawnych. Można stwierdzić, że główną zaletą konkursu jest w większym stopniu wzbudzenie chęci czynnego działania, niż rywalizacji o miejsce na podium.

3.3. Podsumowanie

Najintensywniejszy rozwój agroturystyki w województwie łódzkim datuje się na drugą połowę lat 90. zeszłego stulecia i pierwszą obecnego. Pod względem liczby obiektów i uczestników ruchu wypoczynkowego rozwój ten należy jednak ocenić jako umiarkowany. Lokalizacja obiektów agroturystycznych związana jest z walorami przyrodniczymi obszarów wiejskich. Pod względem organizacyjnym agroturystyka w województwie łódzkim odznacza się słabą konsolidacją. Współpraca rozproszona jest między mało aktywnymi stowarzyszeniami agroturystycznymi a instytucjami takimi jak ośrodki doradztwa rolniczego, lokalne grupy działania czy urząd marszałkowski. Właściciele gospodarstw agroturystycznych podchodzą z dystansem do współpracy z innymi podmiotami. Można zaryzykować stwierdzenie, że kształtują swoją ofertę wypoczynkową głównie według własnych gustów i możliwości. Istotną cechą agroturystyki w regionie łódzkim jest wyraźny podział na dwa typy oferty wypoczynkowej. Pierwsza – pobykowa, proponowana na atrakcyjnych obszarach recepcji turystycznej związanych z rzekami, zbiornikami wodnymi i lasami, a w dalszej kolejności z walorami wsi i rolnictwa. Dostępna jest zatem głównie na obrzeżach regionu. Druga dotyczy otoczenia miast aglomeracji łódzkiej, a więc bliskiego ich sąsiedztwa i nastawiona jest na wypoczynek krótki, jednodniowy (przeważnie bez noclegu), także o charakterze edukacyjnym, odnoszącym się do tradycji i kultury wsi. Zarówno oferta agroturystyczna pierwszego, jaki i drugiego typu zwiększają atrakcyjność obszarów wiejskich w województwie łódzkim i sprzyjają zmianie w postrzeganiu wsi przez pryzmat zacofania i biedy.

Bibliografia

- Bednarek-Szczepańska M., 2007, *Promocja w turystyce wiejskiej – działania kwaterodawców na przykładzie wybranych obszarów Lubelszczyzny*, „Czasopismo Geograficzne”, t. 78, s. 180–195.
- Drzewiecki M., 2001, *Podstawy agroturystyki*, Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, Bydgoszcz.
- Przezbórska L., 2007, *Agroturystyka i turystyka wiejska w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich Wielkopolski*, [w:] I. Sikorska-Wolak (red.),

- Turystyka w rozwoju obszarów wiejskich*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa, s. 77–92.
- Przezbórska-Skobiej L., 2015, *Polityka rozwoju obszarów wiejskich Unii Europejskiej a rozwój turystyki wiejskiej*, [w:] W. Kamińska, M. Wilk-Grzywna (red.), *Turystyka wiejska i agroturystyka. Nowe paradygmaty dla XXI wieku*, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Warszawa, s. 9–25.
- Raport o stanie wiejskiej bazy noclegowej w Polsce, opracowany w ramach projektu PL-0310-02-02, Turystyka wiejska: Rozwój wiejskiej bazy noclegowej, program PHARE TOURIN II, DG AGRO PROGRESS INTERNATIONAL AL*, 1997, Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie, Kraków.
- Strzembicki L., 2005, *Zachowania konsumentów na rynku turystyki wiejskiej w Polsce*, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa, Katowice.
- Turystyka wiejska, w tym agroturystyka jako element zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Raport końcowy z projektu finansowanego z Funduszy Counterpart Funds (CPF) Sektorowych Agrolinia (PL9005)*, 2012, Agrotec Polska, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa.
- Wojciechowska J., 2002, *Uwarunkowania rozwoju agroturystyki w Polsce w świetle zmian ilościowych*, [w:] (brak red.), *Stan i perspektywy rozwoju agroturystyki w województwie pomorskim*. Zbiór materiałów pokonferencyjnych, Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa, Gdańsk, s. 69–80.
- Wojciechowska J., 2009, *Procesy i uwarunkowania rozwoju agroturystyki w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Wojciechowska J., 2014, *A summary assessment of the agritourism experience in Poland*, „The Journal of Tourism and Cultural Heritage”, vol. 12, no. 3 (special issues), s. 565–579.
- Wojciechowska J. (red.), 2017, *Sieci współpracy w turystyce wiejskiej, stan obecny i nowe wyzwania*, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie, Kraków–Łódź.
- Wojciechowska J., Reczyńska K., 2014, *Konkurs agroturystyczny „Złota Grusza” w województwie łódzkim wydarzeniem dla jego kreatorów i głównych aktorów*, [w:] B. Krakowiak, A. Stasiak (red.), *Kultura i turystyka – w kręgu wydarzeń*, Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego, Łódź 2014, s. 321–336.